

**AHMET ALTAN'IN KILIÇ YARASI GİBİ ROMANI İLE
ERCÜMEND EKREM TALÛ'NUN KODAMAN ROMANI ÜZERİNE
KARŞILAŞTIRMALI BİR İNCELEME***

Bekir GÜZEL**

ÖZET

Günümüz edebiyat incelemelerinde genel edebiyat bilimi altında yer alan karşılaştırmalı edebiyat biliminin varlığı, edebi eserler ve metinler arasındaki etki ve etkileşim bağlamında ele alındığında, yazının icadına kadar uzanmaktadır. Ancak karşılaştırmalı edebiyat biliminin bilimsel bir terim olarak ortaya çıkışı ve kullanımı on dokuzuncu yüzyılda gerçekleşmiştir. Karşılaştırmalı edebiyat biliminin temelinde yatan düşünce Goethe'nin "Weltliteratur" adını verdiği dünya edebiyatı düşüncesidir. Buradaki temel hedef her ulusun kendine ait olan başyapıtlarının ortak, evrensel bir edebiyat havuzu veya kültürü oluşturmasıdır. Dünya'da pek çok eser, ister aynı dilde isterse farklı dillerde yazılmış olsun, diğer pek çok eserle biçim, içerik ve üslup bakımından benzer özellikler taşımaktadır. Bu çalışmamızda karşılaştırmalı edebiyat bilimi bağlamında Ahmet Altan'ın *Kılıç Yarası Gibi* adlı romanı ile Ercümend Ekrem Talû'nun *Kodaman* adlı romanı incelenecektir. Zira her iki roman farklı yıllarda yayınlanmış olsa da aralarında ortak ya da benzer olarak ifade edebileceğimiz noktalar bulunmaktadır. Bu yüzden söz konusu romanlar bize karşılaştırmalı edebiyat bilimi çalışmaları için imkân sağlamaktadır.

İki romanda da konu edinilen zaman dilimi Sultan II. Abdülhamit dönemine denk gelmektedir. Bu dönem jurnallerin, paşalar arasındaki çatışmaların, iç ve dış entrikaların Osmanlı Devleti'ndeki hem siyasi hem idari hem de özel hayatı sürekli etkisi altına aldığı bir dönemdir. Ahmet Altan'ın *Kılıç Yarası Gibi* romanında söz konusu olaylar romanın kurgusu içerisinde, farklı olayların içinde okuyucuya sunulurken; Ercümend Ekrem Talû'nun *Kodaman* romanında iki paşa arasında geçen olaylar romanın merkezinde yer almaktadır.

Ercümend Ekrem Talû'nun romanında anlatılan olay, başkahramanın da içinde bulunduğu bir olay örgüsü içerisinde anlatılmaktadır. Başkahraman Yaşar Reis, nam-ı diğer Kodaman, Fehim Paşa ile Fuat Paşa arasındaki ilişkinin tam ortasında yer almakta ve yaşanan olaylara dâhil olmaktadır. Bu yüzden anlatılan olayın romandan çıkarılması durumunda romanın iskeletinde bir bozulma meydana gelmesi söz konusudur.

Ahmet Altan'ın romanında ise aynı olay romanda yer alan ikincil, hatta üçüncül kişilerle ilişkilendirilerek daha karmaşık bir şekilde ele

*Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

** Okt. Recep Tayyip Erdoğan ÜniversitesiYabancı Diller Yüksekokulu, El-mek: bekirguzel@gmail.com

alınmıştır. Bu yüzden anlatılan olayın romandan çıkarılmasıyla romanın iskeletinde herhangi bir bozulma meydana gelmesi söz konusu değildir.

Her iki romanda da Sultan II. Abdülhamid'in kurduğu hafiye teşkilatından bahsedilmektedir. Sultan hafiyeleleri sayesinde herkesten ve her olaydan anında haberdar olmaktadır. İki romanda da Fuat Paşa hakkında saraya sık sık jurnaller gelmektedir. Ercüment Ekrem Talû'nun *Kodaman* adlı romanında bu jurnallerde neler yazılı olduğu da yer almaktadır. Fakat Ahmet Altan'ın *Kılıç Yarası Gibi* adlı romanında sadece saraya gelen jurnallerden bahsedilmektedir; jurnallerin içeriği hakkında herhangi bir bilgi yoktur.

Her iki romanda da Sultan II. Abdülhamid olayların içinde yer almaktadır. Ancak Sultan'ın Fuat Paşa'ya karşı düşünceleri iki romanda da farklı şekillerde ele alınmaktadır. Ercüment Ekrem Talû'nun *Kodaman* adlı romanında Sultan II. Abdülhamid, Elena Kahramanı olan Fuat Paşa'nın halkın içinde çok sevilen bir paşa olmasını kıskanmaktadır. Paşa'yı kendisine karşı isyan girişiminde olan kişilerin önde gelenlerinden birisi olarak görmektedir.

Ahmet Altan'ın *Kılıç Yarası Gibi* adlı romanında ise Sultan II. Abdülhamid Fuat Paşa'ya karşı bir sevgi beslemektedir. Fuat Paşa'nın bozulmuş askeri düzen içinde iş yapabilecek sayılı paşalardan birisi olduğunu düşünmektedir.

Buraya kadar yapmış olduğumuz değerlendirmede de görüldüğü üzere tarihi olaylardan hareketle kurgulanmış olan söz konusu iki roman da birkaç olayın benzerliği dışında farkı şekillerde kurgulanarak okuyucuya sunulmaktadır. İki romanda da benzer olan noktalar; bazı Osmanlı paşalarının isimleri ile romanların sonunda Fuat Paşa'nın İzzettin Vapuru ile Şam'a sürgüne gönderilmesidir.

Ercüment Ekrem Talû *Kodaman* adlı romanını 1934 yılında kaleme almıştır. Yazarın romanında bahsettiği olayların geçtiği zamanlar onun gençlik yıllarına denk gelmektedir. Yazar olayların anlatıldığı yıllarda İstanbul'da yaşamaktadır. Bu yüzden bazı olaylara kendisi de tanık olmuş olabilir. Nitekim Fuat Paşa'nın Şam'a sürgüne gönderildiği yıl Ercüment Ekrem Talû 16 yaşındadır ve İstanbul'daki Galatasaray Sultanisi'nde öğrencidir. Ercüment Ekrem Talû'nun romanda kullandığı dil ve olayları anlatış şekli romanın genelinde mizahi bir tarzdadır. Yazarın bu üslubu, okuyucuyu bilgilendirirken eğlendirmeyi de amaçladığını göstermektedir.

Ahmet Altan ise *Kılıç Yarası Gibi* adlı romanını, anlattığı olayların üzerinden yaklaşık bir asır geçtikten sonra, 1998 yılında kaleme almıştır. Ahmet Altan'ın üslubu Ercüment Ekrem Talû'ya göre daha gerçekçidir. Altan, olayları okuyucuya daha karmaşık ve çapraşık olan ilişkiler ağı içinde sunmaktadır. Yazar romanında bazen yüklemsiz bazen de uzun ve devrik cümlelere yer vermektedir. Bu durum yazarın okuyucuyu dikey bir okuma yapmaya yönlendirdiğini göstermektedir.

Farklı dönemlerde yazılmış söz konusu romanların aynı tarihsel dönemi ve aynı olayları konu edinmeleri bize ilk bakışta ilginç gelebilir; ancak romanlara konu olan Sultan II. Abdülhamid dönemine biraz yakından baktığımızda iki yazarın da romanlarında neden bu dönemde gerçekleşen olaylara yer verdikleri daha rahat anlaşılabilir. Sultan II. Abdülhamid Osmanlı İmparatorluğu'nun 34. padişahıdır. Sultan duraklama ve gerileme dönemlerindeki son 17 padişah içerisinde 33

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

yıllık saltanatı ile (1876-1909) en çok tahta kalan padişah olmuştur. Onun dönemi jurnaller ve hafiyeler dönemi olarak da anılmaktadır. Kurmuş olduğu hafiye teşkilatı ile İmparatorluğun en ücra köşelerinde meydana gelen sıradan olaylar bile mümkün olan en kısa sürede saraya iletilmektedir. Bu yüzden Sultan II. Abdülhamid tarihi kaynakların pek çoğunda - özellikle de batılı kaynaklarda - *Kızıl Sultan* (!) olarak anılmaktadır. Ancak Sultan, dönemin entrikalarla dolu şartları altında İmparatorluğu başka türlü yönetemeyeceğinin de farkındadır. O dönemde başta Sultan'ın kendisi olmak üzere dönemin önde gelen paşaları, kabadayıları, cemaat önderleri, devlet görevlileri hatta halktan birisi bile jurnaller ve hafiyeler yüzünden günlük dedikodu konusu olabilmektedir. Bütün Osmanlı payitahtına yayılmış olan hafiyeler yüzünden imparatorluk âdeta bir dedikodu kazanı haline gelmiştir. İmparatorluğun dört bir yanından gelen jurnaller genellikle yazılı olarak saraya iletiildiği için pek çoğunun arşivlenmiş olduğu bilinmektedir. Bu jurnaller, genellikle dedikodu içerikli olduğu için, İmparatorluğun dağılmasından sonra pek çok yazarın, tarihçinin ve akademisyenin yakın tarih hakkında gerek resmi gerekse gayr-i resmi bilgi almak için başvurdukları kaynaklar haline gelmişlerdir.

Ercümend Ekrem Talû ve Ahmet Altan da bu jurnalleri dolaylı ya da dolaysız olarak incelemiş olabilirler. Bir röportajında Ahmet Altan bu konu ile ilgili olabileceğini düşündüğümüz şu sözleri söylemiştir: “*Ben tarihi en iyi anılardan öğrenebileceğimize inanıyorum. En azından edebiyat için iyi malzemenin anılarda ve tarih kitaplarının dip notlarında saklı olduğunu düşünüyorum. 31 Mart'ı yazarken o günleri yaşamış insanların gün be gün tutukları notlardan, anılardan, haberlerden yararlandım.*”

(<http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/printnews.aspx?DocID=-247956>)

Sonuç olarak iki roman da tarihi olaylardan etkilenilerek ya da esinlenilerek kaleme alınmıştır. Aytaç'a göre “*aynı dilde, aynı konuyu işleyen iki eser, ister çağdaş ister farklı dönemlerden olsun, mutlaka farklılıklar arz etmek durumundadır. Aksi halde ikincisi ya kopya, ya ardıldır, yani eser olma katına yükselmemiştir. Ortak konuyu ele aldığı halde özgün eser verebilmek ise ancak o konuyu başka türlü işlemekle sağlanıyor.*” (Aytaç, 2003: 8). İki romanda da olaylar farklı bakış açılarıyla ve farklı ilişki ağlarıyla kurgulanarak okuyucuya sunulmaktadır. Biz de bu çalışmamızda iki roman arasındaki benzer ve farklı yönleri tespit ederek bu benzerliklerin ya da farklılıkların neden kaynaklandığını ortaya koymaya çalıştık. Gürsel Aytaç'ın da ifade ettiği üzere bu çalışmadaki amacımız hiçbir zaman “*bir etki avcılığı*” peşinde koşmak olmamıştır (Aytaç, 2003: 178).

Anahtar Kelimeler: Karşılaştırmalı edebiyat bilimi, Ercümend Ekrem Talû, Ahmet Altan, Weltliteratur, Dünya edebiyatı.

A COMPARATIVE LITERARY ANALYSIS OF THE NOVELS KILIÇ YARASI GIBI BY AHMET ALTAN AND KODAMAN BY ERCÜMEND EKREM TALÛ

STRUCTURED ABSTRACT

The existence of comparative literature which is presently under the heading of general literary science goes back to the invention of

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015*

writing in terms of the effect and interaction between the literary works and texts. However, emergence and usage of the term comparative literature was in the nineteenth century. The comparative literature is based upon the idea of world literature named as “Weltliteratur” by Goethe. The fundamental goal of this idea is creating a universal literary culture with the total sum of every nation’s own masterpiece. In the world, most literary works whether written in the same language or in different languages have similar features with most of the other works in terms of form, content, and style. In this study the novels *Kılıç Yarası Gibi* by Ahmet Altan and *Kodaman* by Ercümen Ekrem Talu are analyzed in the context of comparative literature. Therefore, these two novels have common or namely similar points although they were published in different years. Consequently, aforementioned novels provide opportunities for analysis in terms of the science of comparative literature.

Both of the novels tell us about the same time period, the reign of Sultan Abdulhamid II. In this period the politic, administrative and private lives of the Ottoman Empire were constantly under the pressure of domestic and external conspiracy, journals, and conflicts between pashas. Like a sword wound by Ahmet Altan tells the aforementioned issues in various events based on its fiction, while in Ekrem Talu’s novel, *Kodaman* is centered on the conflicts between two pashas.

The event in the novel of Ekrem Talu is told within a story arc included the protagonist. The protagonist Yaşar Reis, also known as *Kodaman*, is in the centre of the relation between Fehim and Fuat Pashas and involved in the events. Thus, in case of omitting the narrated event, structure of the novel may be disrupted.

However, in the novel “Like a sword wound” by Ahmet Altan, the same event is told in a more complex structure related with the second and third person point of views. Therefore, it is not possible for the structure of this novel to be disrupted by omitting the narrated event.

In both novels, secret police network of Sultan Abdulhamid II are mentined. The Sultan is kept informed of every one and every event by Hamidian secret police. The journals informing about Fuat Pasha are frequently sent to the palace in both novels. In Ercümen Talu’s novel named *Kodaman* also contents of those journals are mentioned. However, in the novel “Like a Sword Wound” only the journals sent to the palace are mentioned not their contents.

Sultan Abdul Hamid is involved in the events of the both novels. Yet, the ideas of Sultan Abdul Hamid about Fuat Pasha are handled differently in the novels. In the novel *Kodaman* by Ekrem Talu, Fuat Pasha, the hero of Elena, is popular in the public and Sultan Abdul Hamid envies him as he sees Fuat Pasha as a potential treat who can lead the people in a riot against the Sultan.

In Ahmet Altan’s novel “Like a Sword Wound”, Sultan Abdul Hamid is fond of Fuat Pasha. The Sultan thinks that Fuat Pasha is one of the distinguished Pashas who can manage to serve for him in the corrupt military system.

The review so far has clearly shown that both novels which are fictional and based on the historical events are presented with different fictions except several similar events. The similar points in the novels

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

are some of the Ottoman pashas' names and sending Fuat Pasha into exile by İzzettin's boat to Damascus.

Ercümend Ekrem Talu wrote *Kodaman* in 1934. The events he mentined in the novel occur at the same time as his youth. The writer would live in İstanbul then. Therefore, he might have witnessed some of the events himself. As a matter of fact, the year when Fuat Pasha is exiled into Damascus is the same with the year when Ercümend Talu is a 16-year-old student at Galatasaray College. In general, wording of the novel is in a humorous way. The writer's preference of wording indicates his aim of entertaining the reader.

On the other hand, Ahmet Altan wrote "Like a Sword Wound" in 1998 when nearly a century past after the events told in the novel. Compared to Ercümend Ekrem Talu, Ahmet Altan's wording is much more serious. Altan presents the events in a more complicated network relation. In some parts of the novel, the writer includes sentences without verbs and long, inverted sentences. These kind of sentences indicate the writer's inducement of intensive reading for the reader.

The two aforementioned novels with similar plots and time periods from the history might seem interesting at first; however, the reason why the writers focused on this period could be easy to found out when we look closer to the time period in the reign of Sultan Abdul Hamid II. Sultan Abdul Hamid II was the 34th monarch of the Ottoman Empire then. Sultan Abdul Hamid II with his reign of 33 years (1876-1909) remained on the throne which is the longest period among the last 17 monarchs of Ottoman Empire in the period of stagnation and regression. His reign is also named as journals and secret police period. With the help of Hamidian secret police would send messages to the palace as soon as possible about even ordinary events occurred in a far place of the Ottoman. Therefore, Sultan Abdul Hamid is depicted as "Red Sultan" (!) in most of the historical documents particularly in western resources on history. However, the Sultan is aware of the fact that it was impossible to rule the empire in a different way under the conditions of that period with conspirations. At that time, most people including the Sultan himself, prominent pashas, bullies, community leaders, officers, and even ordinary people may have involved in the daily gossips because of the journals and the secret police. Due to the secret police spread around the whole Ottoman land, the empire turned into a rumor mill. The journals sent to the palace from far and wide of the empire were generally written so most of them are known as archived. Those journals, mostly included gossips, have become resources to apply for most of the writers, historians, and academicians who wish to obtain official or unofficial information on the recent history.

Ercümend Ekrem Talû and Ahmet Altan might have examined those journals directly or indirectly. In our opinion, the following words of Ahmet Altan cited from an interview might be related to this issue: "I believe that we can learn history best with the memories. I think that at least, good subject matters for literature are hidden in the memories and footnotes of the history books. While I was writing my novel *31th March I benefited from the notes, diaries, memories and news of the people who experienced those days.*"

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

(<http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/printnews.aspx?DocID=-247956>)

Consequently, both novels are indited as a result of the influence or inspiration from the historical events. According to Aytaç “*two works tell the same issues in the same language, no matter they are contemporary or from different time periods, have to present differences. On the contrary, the latter is either a copy or sequent, unable to be an original literary work. Despite sharing the same plot, to be able to produce an original work is only provided by telling the story in a different way.*” (Aytaç, 2003: 8). In both novels the events are presented to the reader within different relation networks by different perspectives. In this paper, we focused on identifying similar and different points of the two novels, and revealing the reasons of them. In this study, we never aimed to pursue “a hunt for impression” as Gürsel Aytaç stated (Aytaç, 2003: 178).

Key Words: Science of literary comparison, Ercümen Ekrem Talû, Ahmet Altan, Weltliteratur, World literature

Giriş

Günümüzde edebiyat alanında yapılan araştırmaların ve çalışmaların “*genel edebiyat bilimi*” başlığı altında toplandığını görmekteyiz. Edebiyat üzerine yapılan araştırmalar ve çalışmalar başta edebiyatın temel problemleri olmak üzere üslup, biçim, içerik, kuram, akım ya da estetik gibi pek çok farklı konuda gerçekleştirilmektedir. Genel edebiyat bilimi sadece bir eseri değil; yazıya aktarılmış olan her metni inceleme konusu yapabilir. Bu inceleme sadece eserin ya da metnin kendi içinde olabileceği gibi farklı eserler ya da metinler arasında da olabilir. İşte bu noktada devreye genel edebiyat biliminin bir alt dalı olan “*karşılaştırmalı edebiyat bilimi*” girmektedir. Zira bir eserin ya da bir metnin gerçek anlamda incelenmesi için belirli bilimsel yöntemlere ihtiyaç vardır. Bu yüzden eserlerin ya da metinlerin birbirleriyle olan ilişkileri, bilimsel olarak, karşılaştırmalı edebiyat biliminin “*karşılaştırma yöntemi*” ile ortaya konabilir.

Bu çalışmamızda karşılaştırmalı edebiyat bilimi bağlamında Ahmet Altan’ın *Kılıç Yarası Gibi* adlı romanı ile Ercümen Ekrem Talû’nun *Kodaman* adlı romanı incelenecektir. Her iki roman farklı yıllarda yayınlanmış olsa da aralarında ortak ya da benzer olarak ifade edebileceğimiz noktalar bulunmaktadır. Bu yüzden söz konusu iki roman bize karşılaştırmalı edebiyat bilimi çalışmalarını için imkân sağlamaktadır. Bu çalışmadaki amacımız yazarlardan birinin diğerinden esinlendiğini ya da etkilendiğini ortaya koymak değildir. Bizim buradaki amacımız iki romanda var olan benzer veya farklı yönleri ortaya koymaktır.

1. Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi

Karşılaştırmalı edebiyat biliminin varlığı, edebi eserler ve metinler arasındaki etki ve etkileşim bağlamında ele alındığında, yazının icadına kadar uzanmaktadır. Ancak bilimsel bir terim olarak ortaya çıkışı ve kullanımı on dokuzuncu yüzyılda gerçekleşmiştir. Karşılaştırmalı edebiyat biliminin temelinde yatan düşünce Goethe’nin “*Weltliteratur*” adını verdiği dünya edebiyatı düşüncesidir. Buradaki temel hedef her ulusun kendine ait olan başyapıtlarının ortak, evrensel bir edebiyat havuzu veya kültürü oluşturmasıdır. Zira dünya edebiyatında pek çok eser biçim, içerik ve üslup bakımından benzer özellikler taşımaktadır. Burada yapılması gereken hem batı edebiyatındaki hem de diğer dünya edebiyatlarındaki değerli başyapıtları tek bir potada eritmek ve ortak bir edebiyat havuzu ya da kültürü oluşturmaktır. Karşılaştırmalı edebiyat biliminin ortaya çıkışında ve gelişiminde başta Madame de Staël (1766-1817) ve Abel François Villemain (1790-1870) olmak üzere Matthew Arnold (1822-1888), Louis Paul Betz (1861-1904), Paul Van Tieghem

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

(1871-1948) ve René Wellek (1903-1995) gibi pek çok yazarın, düşünürün ve dilbilimcinin katkısı olmuştur. Karşılaştırmalı edebiyat biliminin ilk ortaya çıkışı Avrupa'da olsa da asıl gelişimi ve yükselişi Amerika'da gerçekleşmiştir. 1890'lı yıllarda Amerika'da iki farklı üniversitede karşılaştırmalı edebiyat kürsüleri kurulmuştur. Ancak özellikle II. Dünya Savaşı sırasında Amerika'daki karşılaştırmalı edebiyat çalışmaları sekteye uğramıştır (Aytaç, 2009: 17). Bu dönemde ise Fransa'da kurulmuş olan kürsüler karşılaştırmalı edebiyatın bir bilim dalı olarak varlığını sürdürmesine katkı sağlamışlardır. Bu durum karşılaştırmalı edebiyat bilminde farklı ekollerin ortaya çıkmasına ve gelişmesine yol açmıştır. Bugün gelinen noktada ise karşılaştırmalı edebiyat biliminin temelinde Marksist, Fransız ve Amerikan olmak üzere üç farklı ekol kendi araştırma ve uygulama alanlarına göre hareket etmektedir.

Her ulusun kendine özgü bir edebiyatı vardır. Bu edebiyat o ulusun tarihinin, kültürünün, örf ve adetlerinin izlerini taşır; çünkü her yazar, tıpkı doğada yetişen bir meyvenin ağaçla olan ilişkisi gibi, ait olduğu ulusun sayesinde gelişir ve olgunlaşır. Dolayısıyla her meyve yetiştiği ağacın dokusunu ve kokusunu taşır. Lucien Goldmann bunu kolektif bilinç olarak tanımlar. "Goldmann'a (1964) göre her yazar o toplumun kolektif bilincinin bir ürünüdür. Dolayısıyla her eser o toplumun kolektif bilincinin bir dışavurumudur." (Güzel, 2014: 73). Nasıl ki bir meyve ağaçtaki ve çevredeki diğer meyvelerle etkileşim içindeyse; yazarlar ve eserleri de hem ulusal hem de uluslararası boyutta diğer yazarlarla ve eserlerle etkileşim içindedir. Böylece edebi eserler biçim, içerik ve üslup gibi farklı konularda değişim ve gelişim gösterebilmektedirler. Bunu kısaca "edebiyatta etkilenme" olarak da ifade edebiliriz. Bu etki oldukça olumlu olabileceği gibi maalesef intihal noktasına varacak kadar da olumsuz olabilmektedir. İşte karşılaştırmalı edebiyat bilimi, yukarıda da ifade edildiği üzere, edebi eserleri etkileşim ve etkilenme gibi konularda inceleyen ve araştıran bir bilim dalıdır. Aytaç'ın da ifade ettiği gibi "görevi, işlevi, aynı dilde veya farklı dillerde yazılmış iki eseri konu, düşünce ya da biçim bakımından incelemek, ortak, benzer ve farklı yanlarını tespit etmek, nedenleri üzerine yorumlar getirmektir." (Aytaç, 2009: 14).

Her edebi eserin ya da metnin beslendiği bir kaynak mutlaka vardır. "Efsaneler, mitolojiler, tarihi olaylar edebiyat eserlerine yüzyıllar boyunca konular sunan ortak kültür hazineleri niteliğindedir. Mesela ruhunu şeytana satan Dr. Faust efsanesi Ortaçağın halk kitaplarından sonra 16. yüzyılda İngiliz şair Marlowe (1564-1593) tarafından ele alınmış, Alman edebiyatında ise 18. yüzyılda Lessing, 19. yüzyılda Goethe, 20. yüzyılda da Thomas Mann'a konu olmuştur." (Aytaç, 2009: 14). Bu çalışmamızda ele alacağımız Ahmet Altan'ın *Kılıç Yarası Gibi* ve Ercümen Ekrem Talû'nun *Kodaman* romanları da Osmanlı döneminde yaşanan bazı olaylardan yola çıkılarak kurgulanmışlardır. Söz konusu romanların karşılaştırmalı edebiyat bilimi bağlamında incelemelerine geçmeden önce romanların oluşumuna yol açan tarihi olaylar hakkında bilgi vermek çalışmamızın daha nesnel bir şekilde ilerlemesine katkı sağlayacaktır.

2. *Kılıç Yarası Gibi* ve *Kodaman* Romanlarının Tarihsel Arka Planı

İki romanda da konu edinilen zaman dilimi Sultan II. Abdülhamit dönemine denk gelmektedir. Bu dönem jurnallerin, paşalar arasındaki çatışmaların, iç ve dış entrikaların Osmanlı Devleti'ndeki hem siyasi hem idari hem de özel hayatı sürekli olarak etkisi altına aldığı bir dönemdir.

Her iki romanda da yer alan ve olayların merkezinde olan kişiler deli lakaplı Müşir Fuat Paşa ile Fehim Paşa'dır. Müşir Fuat Paşa 1835 yılında Mısır'da doğmuştur. Müşir Hasan Paşa'nın oğludur. Mısır ordusunda albaylığa yükselmiş ve 1869 yılında İstanbul'a gelmiştir. 1872 yılında Osmanlı ordusunda Liva¹ rütbesini kazanmıştır. 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşında Tuna cephesinde görev almış ve 26 Temmuz 1877 tarihinde yapılan Elena Muharebesi'nde Osmanlı

¹ Tuğgeneral

birliklerinin kumandanlığını yapmıştır. Bu muharebedeki başarısından dolayı halk arasında “*Elena Kahramanı*” olarak tanınmıştır. Sultan II. Abdülhamid tarafından Müşir² rütbesine yükseltilmiştir; ancak 1902 yılında rakibi Fehim Paşa'nın jurnalleri sonucunda yine Sultan II. Abdülhamid tarafından Şam'a sürgüne gönderilmiştir. Daha sonra sürgünden dönmüş, Osmanlı Devleti içinde birçok önemli görevde bulunmuş ve 96 yaşında ölmüştür (http://tr.wikipedia.org/wiki/Deli_Fuad_Pa%C5%9Fa).

Fehim Paşa ise 1873 yılında İstanbul'da doğmuştur. Babası Esvapçıbaşı³ İsmet Bey'dir. İsmet Bey ise Sultan II. Abdülhamid'in süt kardeşidir. Bundan dolayı küçüklüğünden beri sarayda çeşitli ayrıcalıklara sahip bir kişi olarak yetişmiştir. Fehim Paşa genç yaşta Harbiye'nin Zadeğân⁴ sınıfına girmiştir. Daha sonra hızla Albay, ardından da henüz otuz yaşındayken Ferik⁵ rütbesine yükseltilmiştir. Fehim Paşa özellikle Beyoğlu civarında halka ve esnafa yaptığı zulümlerle tanınmaktadır. Bundan dolayı İngiliz ve Alman elçileri tarafından sürekli Yıldız Sarayı'na şikâyet edilmektedir. Bir gün Beyoğlu'nda Sütçü Toma adında bir gayrimüslimin işlettiği kahvaltı salonuna Fehim Paşa'nın adamları gelir ve haraç isterler. Ancak Sütçü Toma onlara haraç vermeyeceğini söyleyince Fehim Paşa'nın adamları süt bardaklarını, bal ve kaymak tabaklarını kırıp dağıtarak Sütçü Toma'ya ağır hakaretlerde bulunurlar. Sütçü Toma'yı kızını kaçırmakla tehdit ederler ve bir süre sonra da kızını kaçırmakla tehdit ederler. Sütçü Toma da bu olay üzerine Alman elçiliğine başvurup Fehim Paşa'nın cezalandırılmasını ister. Yıldız Sarayı'na nakledilen bu şikâyetin herkes sonuçsuz kalacağını sanmaktadır; ancak Sultan II. Abdülhamid Alman İmparatoru Wilhelm'in yakın dostudur ve onu gücendirmek istemez. Bunun üzerine Fehim Paşa'yı Bursa'ya sürgüne gönderir. Fehim Paşa sürgündeyken II. Meşrutiyet ilan edilir ve bunun üzerine Bilecik'e kaçarken onun zulmünden bıkmış olan ve II. Meşrutiyet'ten güç alan halk tarafından linç edilerek henüz 35 yaşındayken öldürülür (Haydaroğlu, 1998: 169).

Söz konusu iki paşa arasında geçen olaylar tarihi kaynaklara göre şu şekildedir. Fehim Paşa, padişah tarafından kurulan hafiye teşkilatının en önemli kişilerinden birisi, hatta en önemli kişisidir. Fuat Paşa ise Elena kahramanı olarak tüm halk tarafından sevilen ve saygı duyulan bir kişidir. Fehim Paşa'nın yaptığı her hareket padişah tarafından hoş görülmemektedir. Padişah gelen şikâyetlere “*Ne yapalım Fehim gençtir, gönlünü eğlendirsin!*” demektedir. Padişahın bu tutumundan yüz bulan Fehim Paşa, önüne gelen her kişi ile tartışmaya, onlardan hesap sormaya başlamıştır. Ayrıca İstanbul'da büyük bir üne sahip olan deli lakaplı Müşir Fuat Paşa'yı da kendisine düşman olarak görmektedir. Müşir Fuat Paşa ise Sultan II. Abdülhamid'e karşı olarak tanınmakta ve Fehim Paşa'nın hafiyelerinden nefret etmektedir. Bu nefretini de her yerde ve her fırsatta ifade etmekten çekinmemektedir. Bir süre sonra Fehim Paşa şöhretini tazelemek ve Padişahın gözüne biraz daha girebilmek için Fuat Paşa'nın konağını göz hapsine aldırır. Müşir Fuat Paşa artık tam bir kuşatma altındadır. Fuat Paşa'nın konağına gelen misafirler bile yolda çevrilip sorgulanmakta ve Paşa giderek yalnızlığa itilmektedir. Müşir Fuat Paşa'nın adamları ile Fehim Paşa'nın adamları arasında bir kavga çıkmış; ancak üstün gelen taraf Fuat Paşa'nın adamları olmuştur. Fehim Paşa, Fuat Paşa ile başa çıkamayacağını anlayınca saraya onun hakkında, Sultan II. Abdülhamid'i devirmek için gizli toplantılar yaptığı şeklinde, jurnaller göndermeye başlamıştır. Bu jurnaller sonucunda Padişah, Müşir Fuat Paşa'nın müşirlik sıfatını geri alarak onu Şam'a sürgüne göndermiştir (Dadyan, 2013: 24-25).

² Mareşal

³ Padişahın giysilerini hazırlayan ve saklayan kişi

⁴ Üst düzey devlet görevlilerinin çocuklarının ve şehzadelerin Harp okulundaki özel sınıfı

⁵ Tümgeneral ile Korgeneral rütbeleri arasında bir askeri rütbe

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

3. Kılıç Yarası Gibi ve Kodaman Romanlarının Karşılaştırmalı İncelemesi

Daha önce de ifade ettiğimiz üzere her iki romanda da Sultan II. Abdülhamid döneminde iki paşa arasında yaşanmış olaylara yer verilmektedir. Ahmet Altan'ın *Kılıç Yarası Gibi* romanında söz konusu olaylar romanın kurgusu içerisinde farklı olayların içinde okuyucuya sunulurken; Ercümend Ekrem Talû'nun *Kodaman* romanında iki paşa arasında geçen olaylar romanın merkezinde yer almaktadır.

Ercümend Ekrem Talû'nun romanında anlatılan olay romanın başkahramanın da içinde bulunduğu bir olay örgüsü içerisinde anlatılmaktadır. Başkahraman Yaşar Reis, nam-ı diğer Kodaman, Fehim Paşa ile Fuat Paşa arasındaki ilişkinin tam ortasında yer almakta ve yaşanan olaylara dâhil olmaktadır. Bu yüzden anlatılan olayın romandan çıkarılması durumunda romanın iskeletinde bir bozulma meydana gelmesi söz konusudur.

“(...) Temiz bir adam olan Hasan efendinin gözleri hayretle açılmış, dudakları isyandan titremeye başlamış, Kodamana nasihat etmişti:

- Vazgeç, oğlum! Senin, geçimin için, rahatın için, Fehim Paşa denilen o murdar herifin yanına kapılanmana ses çıkarmadı idim. Zaten senin üzerinde, babanın dostu olmaktan gayri bir hakkım yokki, işine karışayım. Amma gel, gelelim, müşir deli Fuat paşa bu milletin uğruna kan dökmüş, canını tehlikeye koymuş, anlı şanlı bir askerdir. Senin Fehim gibi, paşalık formasını beşikte giymiş, kılıcını kaldırımlarda sürüklemiş, şöhretini kerhanelerde kazanmış adamlardan değildir o. Fuad Paşaya fenalık etmeğe kalkışmak, millete, memlekete, padişaha fenalık etmeğe kalkışmak demektir. Senin gibi sütü temiz insanlar böyle işe yanaşmaz. Yine sen bilirsin. Benden söylemesi... “ (Kodaman, s: 148).

Ancak Ahmet Altan'ın romanında ise aynı olay romanda yer alan ikincil, hatta üçüncül kişilerle ilişkilendirilerek daha karmaşık bir şekilde ele alınmıştır. Bu yüzden anlatılan olayın romandan çıkarılmasıyla romanın iskeletinde herhangi bir bozulma meydana gelmesi söz konusu değildir.

“(...) Müşir Fuat Paşa, halkın kendisine taktığı isimle ‘Deli Müşir’, Doktor Reşat Paşanın hayattaki belkide tek gerçek dostuydu; doktorun Mihrişah Sultanla evlenmesine de o önyak olmuş, uzaktan akrabası olan güzel sultanla en yakın dostunun evlenmesine de en çok o sevinmişti.” (Kılıç Yarası Gibi, s:72)

“(...) Fuat Paşa olup bitenleri tam bilmiyordu ama durumun kendi aleyhine gelişeceğini seziyordu. O da İstanbul’ da kendisine bağlı olan subayların sayısını çoğaltmaya ve Fehim Paşa’nın kabadayıları tarafından yönetilen hafife çetelerine karşı kendi kuvvetlerini artırmaya karar verdi; Harbiye Nezaretindeki tanıdıkları vasıtasıyla imparatorluğun çeşitli bölgelerine dağılmış, tanıyıp güvendiği genç subayların tayinini İstanbul’a çıkarmaya başladı. Bu gençlerden biri de, o sıralar Şam’da bulunan mülazım Ragıp Beydi; (...)” (Kılıç Yarası Gibi, s: 78).

Söz konusu iki romanda geçen zaman dilimi aynı olsa da, iki kişi arasındaki ilişki dışında - Fuat Paşa ile Fehim Paşa arasındaki düşmanlık ilişkisi - romanda yer alan kişiler arasındaki ilişkiler farklı şekildedir. Örneğin Ahmet Altan'ın *Kılıç Yarası Gibi* adlı romanında Arap İzzet Paşa ile Fehim Paşa arasında Fuat Paşa'ya karşı bir ittifak bulunmaktadır.

“(...) Bu olaydan sonra Arap İzzet Paşa ile hafife teşkilatının başı Fehim Paşa arasında ciddi bir ittifak kurdu Fuat Paşa'ya karşı; köşkteki ve çevredeki casuslar artırıldı, Padişahı etkileyebilmek için yazılan jurnaller çoğaltıldı. “ (Kılıç Yarası Gibi, s: 78)

Ercümend Ekrem Talû'nun *Kodaman* adlı romanında ise Fehim Paşa, Fuat Paşa'ya karşı tek başına hareket etmektedir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

“(…) Alman sefirinin şikâyeti üzerine kendisinin iyice bir zulmü yediği her tarafa şayı olmuş, kendisinin âdeta şöhreti sarsılmıştı.

Düşüne düşününe yine Fuat paşayı icraatına âlet etmiye karar verdi. Kat’i darbeyi ona indirecek, onu büsbütün kahretmekle padişahın minnetini kazanacaktı. “ (Kodaman, s: 150)

Sultan II. Abdülhamid döneminin, iki romanda da bahsedilen önde gelen kabadayıları birkaç kişi dışında tamamen farklı kişilerdir. Örneğin Ercümen Ekrem Talû’nun *Kodaman* adlı romanında o dönemin önde gelen kişileri on ikiler diye anılan azılı kabadayılar, Kabasakal Mehmed Paşazadelerin kolu ve Fehim Paşa takımıdır.

“(…) İşte onikiler denen haydud çetesi, halkın gönlünü böyle celbetmişti. Ve en büyük kuvvetini de bu sevgiden alıyordu. Bunlardan herbirinin oturdukları mahallede en büyük paşalardan, beyefendilerden ziyade itibarları vardı. (...)

(...) Bunlardan başka bir de Kaba sakal Mehmed Paşazadenin kolu vardı. Bunlarda sayılı fırtınalardan madud idiler. (...)

(...) bunların karşısında bir de Fehim Paşa takımı çıkmıştı. Fehim Paşa –o vakit bay Fehim- yaveri hususî sıfatını haiz ve ötekilerden daha zorlu idi. (...). “ (Kodaman, s:120).

Ahmet Altan’ın *Kılıç Yarısı Gibi* adlı romanında ise aynı dönemde önde gelen kişiler arasında Fuat Paşa, Fehim Paşa ve Kabasakal Paşa’nın dışında pek çok paşa yer almaktadır.

“O günlerde, İstanbul’un çeşitli semtlerinde ‘Padişahın gölgesi’ olarak kendi derebeyliklerini kuran bütün paşalar; Kabasakal Mehmet Paşa, Fehim Paşa, Ali Şamil Paşa, Arnavut Tahir Paşa, başmabeyin yardımcısı Arap İzzet Paşa, İstanbul müddeiumumisi Rasim Paşa, hepsi de Fuat Paşanın ününü kiskanıyorlar, bir punduna getirip onu aradan çıkartmak istiyorlardı.” (Kılıç Yarısı Gibi, s:73).

Her iki romanda da Sultan II. Abdülhamid’in kurduğu hafiyeye teşkilatından bahsedilmektedir. Sultan hafiyeleri sayesinde herkesten ve her olaydan anında haberdar olmaktadır. İki romanda da Fuat Paşa hakkında saraya sık sık jurnaller gelmektedir. Ercümen Ekrem Talû’nun *Kodaman* adlı romanında bu jurnallerde neler yazılı olduğu da yer almaktadır. Ancak Ahmet Altan’ın *Kılıç Yarısı Gibi* adlı romanında sadece saraya gelen jurnallerden bahsedilmektedir; jurnallerin içeriği hakkında herhangi bir bilgi yoktur.

“Atebei felekmertebei cenabı velinimeti âzamiye,

Dünkü gün, Deli Fuat Paşa kulların, Modada mukim İngilizlerin kotra yarışlarına gidip rizayı hümayunları merkuman ile hembezmi mülâkat olacağı mesmuu çakiranem olmakla, herhangi bir hareketi meşvedetkâraneyle hail olmak emeli halisane ve ubudiyetkâranesile mahalli mezkûre şitaban olduğumda, (...)” (Kodaman, s: 141-142)

Aynı şekilde Ercümen Ekrem Talû’nun romanında Fuat Paşa, Fehim Paşa’ya kendisini takip etmesinden duyduğu rahatsızlığı dile getiren bir mektup yazar ve bunu Fehim Paşa’ya gönderir. Ancak Ahmet Altan’ın romanında böyle bir olay ve mektup bulunmamaktadır.

“Paşa!

Bir zamandır her gittiğim yerde beni takip idip, peşimi bırakmadığını görüyorum. Bunu, ister kendiliğinden yap, ister emir almış ol, benim için hep birdir. Ben buna asla tahammül edemem. Onun için, sana ilk ve son olarak ihtar ediyorum: Bir daha karşıma çıkacak olursan, sana öyle bir ders veririm ki, ölünceye kadar unutamazsın. Sözümde durur adam olduğumu da bilirsin. İşte bu kadar!” Müşir Fuat. (Kodaman, s: 141).

Fehim Paşa hakkında bilgi verirken onun Beyoğlu’nda halka nasıl davrandığına ve adının bir kız kaçırma olayına karıştığına değinmiştik. Bu olay Ercümen Ekrem Talû’nun *Kodaman* adlı

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

romanında biraz değiştirilerek yer almaktadır. Örneğin tarihi kaynaklarda Sütçü Toma olarak yer alan kişinin adı romanda Bulgar asıllı Sütçü Lambo'dur. Sütçü Lambo'nun hesapsız bir serveti vardır. Fehim Paşa da onun güzeller güzeli kızına, Matmazel Fofu'ya kafayı takmıştır. Fehim Paşa, araya ne adamlar koymuş, neler neler vadetmiş ise de Sütçü Lambo ile kızını bir türlü ikna edememiştir. Bunun üzerine Fehim Paşa romanın başkahramanı olan Kodaman'ı Sütçü Lambo'nun kızını kaçırmayı için görevlendirmiştir.

“O gece, Paşa Kodamanı bu kızı cebren kaçıрмаğa memur etmişti. Kendisine, icab eden talimatı verdi. Kodaman güvendiği iki arkadaşı bulacak, Fehim Paşayı ötedenberi, tepdil gezdiği vakitler taşıyan arabacı Senemköylü (Artin) in arabasıyla bunlar Aynalı çeşmedeki Macarın gazinosuna gidip bekleyecekler, araba, Tepebaşı caddesinin köşesinde duracak, matmazel Fofu'yu desise ile dışarıya çağırtaçaklar, o, dükkândan beş on adım uzaklaşır uzaklaşmaz Kodaman ile arkadaşları üzerine atılarak zorla arabanın içine sürükleyecekler, çala kamçı, Artin hepsini birden Kasımpaşada, Fehim Paşanın sadık adamlarından birinin evine götürecektir. Ondan ötesi paşanın kendisine aid.” (Kodaman, s: 133).

Ercümend Ekrem Talû'nun *Kodaman* adlı romanında yukarıdaki şekilde kurgulanarak anlatılan kız kaçırma olayı Ahmet Altan'ın *Kılıç Yarası Gibi* adlı romanında yer almamaktadır.

Her iki romanda da Sultan II. Abdülhamid olayların içinde yer almaktadır. Ancak Sultan II. Abdülhamid'in Fuat Paşa'ya karşı düşünceleri iki romanda da farklı şekillerde ele alınmaktadır. Ercümend Ekrem Talû'nun *Kodaman* adlı romanında Sultan II. Abdülhamid, Elena Kahramanı olan Fuat Paşa'nın halkın içinde çok sevilen bir paşa olmasını kıskanmaktadır. Paşa'yı kendisine karşı isyan girişiminde olan kişilerin önde gelenlerinden birisi olarak görmektedir.

“ (...) Fuat paşa İstanbul halkına kendini çok sevdirmişti. (...) Abdülhamit bu zatı çekemiyordu. Bir çiban başı koparıp, bir hadise yaratıp ondan kurtulmak, kızıl sultanın en büyük emellerinden biri idi. Bu emeli tahakkuk etmeyi Fehim paşa kendi üzerine almıştı.” (Kodaman, s:135).

Ahmet Altan'ın *Kılıç Yarası Gibi* adlı romanında ise Sultan II. Abdülhamid Fuat Paşa'ya karşı bir sevgi beslemektedir. Fuat Paşa'nın bozulmuş askeri düzen içinde iş yapabilecek sayılı paşalardan birisi olduğunu düşünmektedir. Ahmet Altan bu düşünceleri aşağıdaki satırlarda ifade etmektedir.

“ (...) Saraya ardı ardına Müşir'le ilgili jurnaller yazıyorlardı ama paşanın askeri başarılarını her zaman minnetle hatırlayan, daha da önemlisi paşaların iyice 'külhaneleştiği', birer çete reisine ve sokak kabadayısına döndüğü İstanbul'da bir iki gerçek ve iyi asker el altında bulunmasını isteyen Padişah, “Dokunmayın benim delime,” diyerek, jurnalleri görmezden geliyor, (...)” (Kılıç Yarası Gibi, s:73).

Tarihi kaynaklarda söz konusu paşalar arasında yaşanan bir dayak olayından bahsedilmektedir. Her iki romanda da Fuat Paşa'nın içinde bulunduğu bir dayak olayı yer almaktadır. Kaynaklarda paşalar arasındaki mücadele sırasında dayak yiyen kişi Cemil Paşa'dır. Ancak her iki romanda da bu olay ve kişiler farklı şekillerde anlatılmaktadır. Ercümend Ekrem Talû'nun *Kodaman* romanında dayak yiyen kişi Fehim Paşa'dır; çünkü Fehim Paşa, Sultan tarafından Fuat Paşa'nın evine bir emri tebliğ etmek için gönderilmiştir. Ancak Fehim Paşa, Fuat Paşa'nın adamları tarafından dövülmüştür.

“ (...) Yanındakilerde kendisini müdafaaya kalkışmışlardı. Lâkin uşaklar daha üstün çıktılar. O esnada, mahmuzu haliya takılıb sendeleyeyen Fehimi yere atarak üzerine cullandılar. Döve döve, iyice pöstekisini çıkardıktan sonra merdivenlerden sürüye sürüye

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

taşlığa indirib, sokak kapısından dışarıya bırakıverdiler. Avenesi de birlikte çıktı, gitti. “
(Kodaman, s: 153).

Ahmet Altan'ın *Kılıç Yarısı Gibi* adlı romanında anlatılan olayda ise dayak yiyen kişi Rasim Paşa'dır. Rasim Paşa, Fehim Paşa'nın takımında bulunan Arap İzzet Paşa tarafından Fuat Paşa'nın köşkünün etrafında arabası ile dolaşarak Fuat Paşa'yı kışkırtmak ve olay çıkarmasına neden olmak için gönderilmiştir. Böylece Fuat Paşa'nın gözden düşürülmesi amaçlanmaktadır. Kendi köşkü etrafında başka bir paşanın arabasının dolaşmasını kendisine yapılan bir hakaret olarak algılayan Fuat Paşa evinin yakınlarında arabasını durdurmuş olan Rasim Paşa'yı yakasından tuttuğu gibi köşküne götürüp tekme tokat dövmüştür.

“(…) Ceketini çıkartır çıkartmaz, Fuat Paşa müddeiumumiye tekme tokat girişti, çok güçlü olduğundan vurdukça Rasim Paşa sarsılıyor, duvarlara, koltuklara, masalara çarparak kaçmaya uğraşıyor, bir yandan da ‘Aman paşam, aman paşam!’ diye bağırarak Fuat Paşa'yı yatıştırmaya çabalyordu; (...)” (Kılıç Yarısı Gibi, s: 75).

Buraya kadar örneklerle de ifade etmeye çalıştığımız üzere, bu iki romanda yer alan olayların oluş sırası ve okuyucuya sunulduğu farklı şekillerde olmuştur; ancak yaşanan olaylardan sonra Müşir Fuat Paşa'nın akıbeti aynı olmuştur. İki romanın sonunda da Deli Müşir lakaplı, Elena Kahramanı Fuat Paşa, Sultan II. Abdülhamid'in emriyle Şam'a sürgüne gönderilmiştir. Ercümen Ekrem Talû'nun *Kodaman* adlı romanında Fuat Paşa'nın tutuklanarak Şam'a sürgüne gönderilmesi bizzat padişah yaveri tarafından Fuat Paşa'ya bildirilmektedir:

“(…) Onun için, Fuat Paşa, mabeyin müşirinin odasına girdikten biraz sonra, içeriye gelen hünkâr yaverlerinden biri, kendisine mevkuf bulunduğunu ve bundan böyle Şamda ikamete memur edildiğinden, hemen o gece İzzetin vapuru ile Beruta azimetini bildirdi.” (Kodaman, s: 153).

Ancak *Kılıç Yarısı Gibi* adlı romanında Ahmet Altan aynı olayı Fuat Paşa'nın haberi olmadan gerçekleşmiş gibi okuyucuya aktarmaktadır:

“(…) Paşam, şevketmeap hazretleri gündüzki olayların tahkikiyle bizzat ilgileniyorlar, bu gece bununla daha fazla meşgul olamadıkları için tahkikatın yarın devam etmesini arzu buyurdular, sizi burada tutmak istemedikleri için de geceyi İzzetin vapurunda geçirmenizi ferman buyurdular.” (Kılıç Yarısı Gibi, s: 123).

Kodaman adlı romanda Ercümen Ekrem Talû sürgüne gönderileceği kendisine bildirildikten sonra Fuat Paşa'nın nasıl bir tepki verdiğinden hiç bahsetmemektedir. Ancak Ahmet Altan *Kılıç Yarısı Gibi* adlı romanında Fuat Paşa'nın bu duruma nasıl bir tepki verdiğine ve olay hakkında neler söylediğine de yer vermektedir:

“(…) Fuat Paşa, Mehmet Paşa'nın yüzüne birkaç saniye baktı, söylenenleri gerçekten de anlamamıştı, ancak bir zaman sonra anlayabildi ne olduğunu.

‘Vay ahlaksızlar vay, hem beni tevkif ediyorsunuz, hem de aldatmaya yelteniyorsunuz.’ (Kılıç Yarısı Gibi, s: 123).

Her iki romanda da Fuat Paşa'nın sürgüne gönderilmesine neden olan, Sultan II. Abdülhamid'in Fuat Paşa hakkında aldığı jurnaller olarak algılansa da; asıl nedenler iki romanda da farklıdır. Ercümen Ekrem Talû'nun *Kodaman* adlı romanında Sultan, Fuat Paşa'yı kendisine karşı ayaklanmaya hazırlanan ve kendisini tahtan indirmeyi amaçlayan kişilerden birisi olarak görmektedir. Saraya gelen jurnallerde Fuat Paşa'nın köşkünde hemen hemen her gün düzenlediği sözde eğlencelerde aslında isyancılarla Padişahı tahtan indirmek için toplantılar yaptığı yazmaktadır. Ayrıca köşke erzak olarak getirilen sandıklarda da gizlice çeşitli silahlar taşındığı ve köşkün bir cephaneliğe dönüştürüldüğü yazılmaktadır. Bu romanda Padişah en son aldığı jurnalin

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

ardından Fuat Paşa'nın bulunduğu yerden başka bir köşke taşınmasına karar vermiştir. Bu emri tebliğ için de Fehim Paşa'yı görevlendirmiştir.

“(…) Bundan iki gün sonra bir curnal daha:

Müşir Fuat paşanın, hali hazır ikametgâhında akdi meclisi fesad eylediği şüphe götürmeyecek bir keyfiyet olduğundan tarihile vukubulan maruzatı memlûkânemin lütfen ve merhameten nazarı itibara alınarak şerefsudur buyurulacak emir ve fermanı hümayunlarına anbean muntazır bulunduğum muhatalam âli şehriyarileri buyurduktan her ne veçhile irade buyurulur ise isabet anda idüğü maruzdur ferman.” (Kodaman, s: 150-151).

“Artık Abdülhamid, bu ikinci curnalı da alınca daha ziyade tereddüde lüzum görmedi. İradesini tebliğ ettirdi. Fehim Paşa gidecek, Fuat Paşaya, Saraçhanedeki konaktan çıkıp, Yıldız civarına taşınmasını tebliğ edecekti.” (Kodaman, s:151)

Kodaman adlı romanda Sultan II. Abdülhamid'in emrini tebliğ için Fuat Paşa'nın konağına giden Fehim Paşa'nın uşaklar tarafından dövülmesi ve ardından Fuat Paşa'nın padişah hakkında söylediği sözler nedeniyle Sultan, Fuat Paşa'nın derhal Şam'a sürgüne gönderilmesine karar vermiştir.

“(…) Ve sonra, Fehime döndü.”

“- Ben ancak kanun dairesindeki iradelere boyun eğer adamım. Beni evimden çıkarmak hakkını padişah nereden buluyor? Böyle saçma iradelere ancak senin gibi köpekler itaat eder. Haydi, yıkıl karşımdan!” (Kodaman, s:152).

“(…) Fuat paşanın iradei seniye, ağıza alınmayacak küfürlerle karşıladığını, zatı akdesi hümayunları hakkında tahkir ve tehdidi tazammum eden tefevühatta bulunduğunu, bu esnada uşaklarına verdiği emirlerden konağın âdeti bir silâhane gibi tıklım tıklım silâh ve cephaneye dolu olduğunun anlaşıldığını arzetti.” (Kodaman, s: 153).

Ahmet Altan'ın *Kılıç Yarası Gibi* adlı romanında ise sürgünün asıl nedeni padişaha gönderilen jurnallerden ziyade, Fuat Paşa'nın uşakları ile Fehim Paşa'nın adamları arasında geçen silahlı kavganın ardından Fuat Paşa'nın Sultan II. Abdülhamid'e haksızlığa uğradığını bildiren açık bir telgraf göndermesidir. Bunun üzerine Sultan ile görüşmek için saraya çağırılan Fuat Paşa'nın burada karşılaştığı Arap İzzet Paşa'ya saldırması ve sarayda olay çıkarması üzerine onun sürgüne gönderilmesine karar verilmiştir.

“(…) Fuat Paşanın saraya gönderdiği telgrafta asıl can sıkıcı olan.”

“Fuat Paşa, telgrafında doğrudan doğruya Padişahı suçluyor, Fehim Paşa için, “Sizden cesaret almasa bu işlere cüret edemez” diyordu; hele telgrafın bir bölümü vardı ki, bu satırları yazmak, belki ihtilal çıkartmaktan bile daha kötüydü Padişahın gözünde. Fuat Paşa, “O melunun bu gibi harekâtı bugüne kadar olduğu gibi yine müsamaha ile karşılanacak ise hiç olmazsa bundan sonra can ve mallarını bu haydudun taarruzundan muhafaza etmek ve icabında müdafaa nefseylemek hususunda icap eden tedbiri almaları için ahalinin bunu bilmesi ve ona göre hareket etmesi elzem olduğunu alenen ve resmen ilan lazım geliyor,” diyordu.” (Kılıç Yarası Gibi, s:116).

“(…) O sırada kapı açıldı, Arap İzzet Paşa içeri girdi; Deli Muşirden mümkün olduğu kadar uzak durmaya dikkat ederek, memnuniyetini gizlemeye çalışan ama gene de üst perdeden bir sesle konuştu.

- Padişah Hazretleri olanları bana anlatmanızı rica ettiler, ben kendilerine malumat arz edeceğim.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

Padişah ile konuşacağını sanırken karşısında Arap İzzet Paşayı, imparatorluğun en büyük hırsızını görmek, ona hesap vereceğini duymak, bu akşam sarayda sakin durmaya karar vermiş olan Fuat Paşanın sinirlerini allak bullak etti, zor tuttuğu öfkesi patlayıverdi, İzzet Paşanın üstüne bağırarak saldırdı.” (Kılıç Yarası Gibi, s: 120)

Ercüment Ekrem Talû'nun *Kodaman* adlı romanında sürgüne gönderilen Fuat Paşa'nın akıbeti hakkında herhangi bir bilgi yer almazken Ahmet Altan'ın *Kılıç Yarası Gibi* adlı romanında Fuat Paşa'nın akıbetini aşağıdaki satırlardan öğreniyoruz:

“(…) o karanlığın içinde ışıklarıyla fark edilen saray ise esrarengiz böceğin ateşli ve her yanı tarassut eden uğursuz, kırmızı gözleri gibi parlıyordu. Fuat Paşa'nın İstanbul'u bu son görüşü oldu, güneş doğarken gemi onu bir daha dönmeyeceği uzun yolculuğuna doğru aldı götürdü. İstanbul'un en güçlü paşası bir gecede uzak diyarlarda kendisini bekleyen ölümüne giden zavallı bir insan haline getirilmiş; Reşit Paşa en yakın dostunu, Ragıp Bey genç yaşta hayatının bütün akışını kendisini İstanbul'a çağırarak değiştiren hamisini kaybetmişti.” (Kılıç Yarası Gibi, s: 124).

Buraya kadar yapmış olduğumuz değerlendirmede de görüldüğü üzere tarihi olaylardan hareketle kurgulanmış olan söz konusu romanlar birkaç olayın benzerliği dışında farkı şekillerde kurgulanarak okuyucuya sunulmaktadır. İki romanda da benzer olan noktalar bazı Osmanlı paşalarının isimleri ile romanların sonunda Fuat Paşa'nın İzzettin Vapuru ile Şam'a sürgüne gönderilmesidir.

Sonuç

Ercüment Ekrem Talû *Kodaman* adlı romanını 1934 yılında kaleme almıştır. Yazarın romanında bahsettiği olayların geçtiği zamanlar onun gençlik yıllarına denk gelmektedir. Yazar olayların anlatıldığı yıllarda İstanbul'da yaşamaktadır. Bu yüzden bazı olaylara kendisi de tanık olmuş olabilir. Nitekim Fuat Paşa'nın Şam'a sürgüne gönderildiği yıl Ercüment Ekrem Talû 16 yaşındadır ve İstanbul'daki Galatasaray Sultanisi'nde öğrencidir. Ercüment Ekrem Talû'nun romanda kullandığı dil ve olayları anlatış şekli romanın genelinde mizahi bir tarzdadır. Yazarın bu üslubu, okuyucuyu bilgilendirirken eğlendirmeyi de amaçladığını göstermektedir.

Ahmet Altan ise *Kılıç Yarası Gibi* adlı romanını, anlattığı olayların üzerinden yaklaşık bir asır geçtikten sonra, 1998 yılında kaleme almıştır. Ahmet Altan'ın üslubu Ercüment Ekrem Talû'ya göre daha gerçekçidir. Altan, olayları okuyucuya daha karmaşık ve çapraşık olan ilişkiler ağı içinde sunmaktadır. Yazar romanında bazen yüklemsiz bazen de uzun ve devrik cümlelere yer vermektedir. Bu durum yazarın okuyucuyu dikey bir okuma yapmaya yönlendirdiğini göstermektedir.

Farklı dönemlerde yazılmış söz konusu romanların aynı tarihsel dönemi ve aynı olayları konu edinmeleri bize ilk bakışta ilginç gelebilir; ancak romanlara konu olan Sultan II. Abdülhamid dönemine biraz yakından baktığımızda iki yazarın da romanlarında neden bu dönemde gerçekleşen olaylara yer verdikleri daha rahat anlaşılabilir. Sultan II. Abdülhamid Osmanlı İmparatorluğu'nun 34. padişahıdır. Sultan duraklama ve gerileme dönemlerindeki son 17 padişah içerisinde 33 yıllık saltanatı ile (1876-1909) en çok tahta kalan padişah olmuştur. Onun dönemi jurnaller ve hafiyeler dönemi olarak da anılmaktadır. Kurmuş olduğu hafiye teşkilatı ile İmparatorluğun en ücra köşelerinde meydana gelen sıradan olaylar bile mümkün olan en kısa sürede saraya iletilmektedir. Bu yüzden Sultan II. Abdülhamid tarihi kaynakların pek çoğunda - özellikle de batılı kaynaklarda - *Kızıl Sultan* (!) olarak anılmaktadır. Ancak Sultan, dönemin entrikalarla dolu şartları altında İmparatorluğu başka türlü yönetemeyeceğinin de farkındadır. O dönemde başta Sultan'ın kendisi olmak üzere dönemin önde gelen paşaları, kabadayıları, cemaat önderleri, devlet görevlileri, hatta halktan birisi bile jurnaller ve hafiyeler yüzünden günlük dedikodu konusu olabilmektedir. Bütün

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

Osmanlı payitahtına yayılmış olan hafiyeler yüzünden imparatorluk âdeta bir dedikodu kazanı haline gelmiştir. İmparatorluğun dört bir yanından gelen jurnaller genellikle yazılı olarak saraya iletildiği için pek çoğunun arşivlenmiş olduğu bilinmektedir. Bu jurnaller, genellikle dedikodu içerikli olduğu için, İmparatorluğun dağılmasından sonra pek çok yazarın, tarihçinin ve akademisyenin yakın tarih hakkında gerek resmi gerekse gayr-i resmi bilgi almak için başvurdukları kaynaklar haline gelmişlerdir.

Ercümend Ekrem Talû ve Ahmet Altan da bu jurnalleri dolaylı ya da dolaysız olarak incelemiş olabilirler. Bir röportajında Ahmet Altan bu konu ile ilgili olabileceğini düşündüğümüz şu sözleri söylemiştir: *“Ben tarihi en iyi anılardan öğrenebileceğimize inanıyorum. En azından edebiyat için iyi malzemenin anılarda ve tarih kitaplarının dip notlarında saklı olduğunu düşünüyorum. 31 Mart’ı yazarken o günleri yaşamış insanların gün be gün tutukları notlardan, anılardan, haberlerden yararlandım.”* (<http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/printnews.aspx?DocID=-247956>).

Sonuç olarak iki roman da tarihi olaylardan etkilenilerek ya da esinlenilerek kaleme alınmıştır. Aytaç’a göre *“aynı dilde, aynı konuyu işleyen iki eser, ister çağdaş ister farklı dönemlerden olsun, mutlaka farklılıklar arz etmek durumundadır. Aksi halde ikincisi ya kopya, ya ardıldır, yani eser olma katına yükselmemiştir. Ortak konuyu ele aldığı halde özgün eser verebilmek ise ancak o konuyu başka türlü işlemekle sağlanıyor.”* (Aytaç, 2003: 8). İki romanda da olaylar farklı bakış açılarıyla ve farklı ilişki ağlarıyla kurgulanarak okuyucuya sunulmaktadır. Biz de bu çalışmamızda iki roman arasındaki benzer ve farklı yönleri tespit ederek bu benzerliklerin ya da farklılıkların neden kaynaklandığını ortaya koymaya çalıştık. Gürsel Aytaç’ın da ifade ettiği üzere bu çalışmadaki amacımız hiçbir zaman *“bir etki avcılığı”* peşinde koşmak olmamıştır (Aytaç, 2003: 178).

KAYNAKÇA

- AYDIN, Kamil (2008). Karşılaştırmalı Edebiyat Günümüz Postmodern Bağlamında Algılanması, II. Baskı, İstanbul: Birey Yayıncılık.
- AYKANAT, Timuçin (2012). Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi Ve Karşılaştırmalı Bir Metin Tahlili Örneği / Comparative Literature Science And An Example Of Comparative Text Examination, TURKISH STUDIES -International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, ISSN: 1308-2140, Volume 7/3, Summer 2012, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.3015>, p. 409-427.
- AYTAÇ, Gürsel (2007). Deneme Üzerine Bir Karşılaştırmalı Edebiyat Çalışması, Ankara: Hece Yayınları.
- AYTAÇ, Gürsel (2009). Genel Edebiyat Bilimi, İstanbul: Say Yayınları.
- AYTAÇ, Gürsel (2003). Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi, İstanbul: Say Yayınları.
- BAYRAM, Yavuz (2004). Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi ve Bir Uygulama, Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türkiyat Araştırmaları Dergisi, S:16 (Güz 2004), s.69-93.
- DADYAN, Saro (2013). Muşir Deli Fuat Paşa, İstanbul: Toplumsal Tarih Dergisi Şubat 2013, sayı 230, sayfa 22-30.
- DONBAY, Ali (2013). Karşılaştırmalı Edebiyat Araştırmalarının Yeni Türk Edebiyatındaki Gelişme Çizgisi / Development Course Of Comparative Literature Studies In Modern Turkish Literature, TURKISH STUDIES -International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, ISSN: 1308-2140, Volume 8/8 Summer 2013, www.turkishstudies.net, DOI Number:<http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.5285>, p. 491-550.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

- GÜZEL, Bekir (2014). Bir Natüralistin Sosyalist Ütopyası: Emek (Travail), Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, cilt 7, sayı 34, sayfa 72-81, yıl 2014, Issn: 1307-9581.
- HAYDAROĞLU, İlnur (1998). II. Abdülhamit'in Hafiyeye Teşkilatı Hakkında Bir Risale (II. Kısım), Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Tarih Araştırmaları Dergisi sayı 30 cilt 19, sayfa 135-173.
- İSLAMOĞLU, Feyza (2013). George Orwell'in 'Bin Dokuz Yüz Seksen Dört' Adlı Romanı İle Cengiz Aytmatov'un 'Gün Olur Asra Bedel' Adlı Romanının 'Düşüncesuçu' Bağlamında Karşılaştırılması / Comparison Of The Novel Of George Orwell Called 'Bin Dokuz Yüz Seksen Dört' And Novel Of Cengiz Aytmatov Called 'Gün Olur Asra Bedel' Within The Context Of 'Thoughtcrime', TURKISH STUDIES -International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, ISSN: 1308-2140, Volume 8/8 Summer 2013, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.5177>, p. 701-719.
- ŞAHİN, Elmas (2013). 'Gülün Adı Ve Benim Adım Kırmızı' Adlı Romanlara Karşılaştırmalı Bir Yaklaşım / A Comparative Approach To The Novels "Name Of The Rose And My Name Is Red", TURKISH STUDIES -International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, ISSN: 1308-2140, Volume 8/8 Summer 2013, www.turkishstudies.net, Doi Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.5164>, p. 1223-1236.
- ŞEVKİ, Abdullah (2009). Edebiyat ve Yorum, Ankara: H@vuz Yayınları.
- TİKEN, Servet (2014). Tevfik Fikret Ve Hüseyin Cavid'in Şiirlerine Karşılaştırmalı Bir Yaklaşım, Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 3/2 2014 s. 227-246.
- WELLEK, René (2010). Karşılaştırmalı Edebiyatın Krizi/The Crisis Of Comparative Literature, Çeviren: Adem Çalışkan, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi The Journal of International Social Research Volume: 3 Issue: 12 Summer 2010.
- http://tr.wikipedia.org/wiki/Erc%C3%BCment_Ekrem_Tal%C3%BB [15.11.2014]
- <https://eksisozluk.com/ercument-ekrem-talu--900750> [15.11.014]
- http://tr.wikipedia.org/wiki/Ahmet_Altan [15.11.2014]
- <http://www.yenimakale.com/karsilastirmali-edebiyat.html> [22.11.2014]
- http://tr.wikipedia.org/wiki/Deli_Fuad_Pa%C5%9Fa [29.11.2014]
- <http://ayrintigazetesi.com/fehim-pasanin-yenisehirde-linc-edilmesi-5-agustos-1908/> [29.11.2014]
- <http://bgc.org.tr/ansiklopedi/fehim-pasa-hafiyeye-.html> [29.11.2014]
- <https://eksisozluk.com/fehim-pasa--1496483> [29.11.2014]
- <http://tr.wikipedia.org/wiki/Ferik> [29.11.2014]
- <http://www.posta.com.tr/PostaKarnaval/HaberDetay/Ihanetin-ve-deliligin-yalisi.htm?ArticleID=165690> [29.11.2014]
- <http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/printnews.aspx?DocID=-247956> [29.11.2014]

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

- GÜZEL, B., Ahmet Altan'ın Kılıç Yarası Gibi Romanı İle Ercümen Ekrem Talû'nun Kodaman Romanı Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme, *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 10/4 Winter 2015, p. 559-574, ISSN: 1308-2140, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.7680>, ANKARA-TURKEY

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

